

Br:

29. februar 2024. godine

Informacija

o zasijedanju Savjeta UN za ljudska prava (HRC) tokom 2023. godine i učešću Crne Gore kao članice Savjeta

Tokom 2023. godine, Savjet za ljudska prava je održao **tri redovna zasijedanja i jedno specijalno zasijedanje o stanju ljudskih prava u Sudanu**. Prelivanje savremenih geopolitičkih procesa – aktuelnih kriza i otvorenih sukoba¹, sve izraženija polarizacija međunarodne zajednice uticala je na dominantni diskurs i sadržaj debate u Savjetu, što se reflektovalo kroz procese odlučivanja i funkcionisanja Savjeta za ljudska prava, te su linije političko-ideološkog razdvajanja bile sve izraženije, sužavajući prostor za postizanje konsenzusa.

Savjet je bio suočen sa značajnim izazovima koji su proisticali iz postojećih, kao i novonastalih kriza, koji su obilovali drastičnim kršenjima ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava, što je tokom prethodne godine bilo posebno izraženo u sukobima u Ukrajini i Gazi, koji su značajno uticali na agendu multilateralnih institucija u Ženevi. Zasijedanja Savjeta tokom 2023. obilježile su debate i razmjene međusobnih optužbi ključnih država Zapada, s jedne, i Istoka i Juga, s druge strane, **a ključne teme koje su obojile sva istupanja su ruska agresija na Ukrajinu i nova bliskoistočna kriza podstaknuta terorističkim napadom Hamasa na Izrael**. Izraelsko-palestinski odnosi su u ovoj fazi preuzeli primat u diskusijama Savjeta, potvrdivši pomjeranja težišta međunarodne pažnje sa ruske agresije na Ukrajinu na bliskoistočno žarište.

52. zasijedanje Savjeta za ljudska prava

53. zasijedanje HRC-a održano je u periodu od 27. februara do 4. aprila 2023. godine. **Usvojeno je četrdeset i tri tematske i rezolucije specifične za određene države, produženi mandati deset specijalnih izvjestitelja, nezavisnih eksperata i istraživačkih komisija**. Održane su četrdeset tri sesije interaktivnih dijaloga i generalne debate za sve tačke agende, kao i sesije usvajanja izvještaja o rezultatima četvrtog ciklusa periodičnog

¹ Trenutno je u svijetu aktivno 55 konflikata, što predstavlja najveći broj još od Drugog svjetskog rata, četvrtina od ukupne globalne populacije živi u konfliktinim zonama.

pregleda (UPR) za države članice koje su predstavile svoje Nacionalne izvještaje o stanju ljudskih prava na 41. zasijedanju Radne grupe UPR-a.

Usvojene su rezolucije kojima su **produženi mandati specijalnih izvjestilaca za ljudska prava u Iranu, Sjevernoj Koreji i Mijanmaru, nezavisnom ekspertu u Maliju, te Istražnoj komisiji za Siriju**. Takođe, usvojena je rezolucija kojom se **produžava mandat Nezavisnoj međunarodnoj komisiji za Ukrajinu**, na period od godinu dana, sa 28 glasova "za", 2 "protiv", i 17 "uzdržanih". U okviru tačke 7 na prvom godišnjem zasijedanju Savjeta je **razmatrano stanje ljudskih prava u Palestini i drugim okupiranim palestinskim teritorijama**. Tablirane su jednogodišnje rezolucije – "Stanje ljudskih prava u okupiranoj palestinskoj teritoriji, uključujući Istočni Jerusalem, i obaveza da se osigura odgovornost i pravda", "Ljudska prava u okupiranoj Golanskoj visoravni" i "Pravo palestinskog naroda na samoopredjeljenje" koje su usvojene, kao i prethodnih godina, sa velikom marginom, na linijama poznatih pozicija međunarodnih aktera u ovom domenu.

Crna Gora je imala osam istupanja po pitanjima stanja ljudskih prava u Avganistanu, Bjelorusiji, Iranu i Ukrajinu, tokom interaktivnog dijaloga sa **Međunarodnom istražnom komisijom za Ukrajinu**, te na **tematskim sesijama koje su se odnosile na trgovinu djecom, branioce ljudskih prava i nasilje nad djecom**.

Tadašnji predsjednik Crne Gore Milo Đukanović je učestvovao na Segmentu na visokom nivou. Za Segment na visokom nivou je vladalo najveće interesovanje država članica od osnivanja ovog mehanizma, te je preko 130 govornika – kako visokih zvaničnika država članica, tako i čelnika međunarodnih organizacija. Pored istupanja na Savjetu predsjednik je imao bilateralne susrete sa generalnom sekretarom UN-a Antonijom Guterešom, visokim komesarom za ljudska prava Vokerom Turkom i predsjednikom Savjeta za ljudska prava, ambasadorom Češke Vaclavom Balekom.

53. zasijedanje Savjeta za ljudska prava

53. zasijedanje Savjeta za ljudska prava održano je u periodu od 19. juna do 14. jula, **usvojeno je trideset tematskih i rezolucija specifičnih za određene države, produženi mandati jedanaest specijalnih izvjestitelja, nezavisnih eksperata, održano je četrdeset sesija interaktivnih dijaloga i generalne debate** za sve tačke agende ovog zasijedanja, kao i sesije usvajanja izvještaja o rezultatima četvrtog ciklusa periodičnog pregleda (UPR) za države članice koje su predstavile svoje Nacionalne izvještaje o stanju ljudskih prava na 42. zasijedanju Radne grupe UPR-a (januar 2023).

Usvojene su rezolucije kojima su **produženi mandati specijalnih izvjestioca za stanje ljudskih prava u Bjelorusiji i Eritreji**, na period od godinu dana. Usvojena je i **rezolucija o stanju ljudskih prava pripadnika Rohindža etničke grupe i ostalih manjina u Mjanmaru**, kojom se pozivaju vlasti Mjanmara da osiguraju zaštitu ljudskih prava svih lica, te ohrabruje međunarodna zajednica da nastavi da pruža podršku Bangladešu u pružanju humanitarne pomoći prisilno raseljenih pripadnika Rohindža i ostalih manjina.

Crna Gora je imala deset istupanja po pitanjima stanja ljudskih prava u Avganistanu, Sudanu, Bjelorusiji i Ukrajinu, tokom interaktivnog dijaloga o godišnjem izvještaju Visokog komesara za ljudska prava za 2022. godinu, te na **tematskim sesijama koje su se odnosile na borbu protiv nasilja nad ženama, sprječavanje genocida, slobodu izražavanja, mirno okupljanje i seksualnu orijentaciju i rodni identitet**.

Navedeno zasijedanje je bilo karakteristično i zbog održavanja **Hitne debate o djelima vjerske mržnje, na osnovu zahtjeva Pakistana, u ime Organizacije za islamsku saradnju (OIC)**. Povod održavanja hitne debate bili su primjeri spaljivanja Kurana u Švedskoj, koji su izazvali široku osudu i oštro odbacivanje širom svijeta. Hitna debata je demonstrirala snažnu političku osudu spaljivanja Kurana kao necivilizacijskog i provokativnog čina. U ime Organizacije islamskih država (OIC) Pakistan je tablorao rezoluciju o suprotstavljanju vjerskoj mržnji koja podstiče na diskriminaciju, neprijateljstvo i nasilje². Uprkos tome što su EU i OIC imale svoje "crvene linije", EU je izražavala spremnost i interes da se pregovori nastave do posljednjeg dana zasijedanja Savjeta, u cilju postizanja konsenzusa. Međutim, države OIC su odlučile da se predloženoj rezoluciji glasa odmah nakon završene hitne debate, stoga su države članice "EU" glasale "protiv".

54. zasijedanje Savjeta za ljudska prava

Savjet za ljudska prava (HRC) održao je 54. zasijedanje u periodu od 11. septembra do 13. oktobra, čime je **zavrijedilo epitet najdužeg zasijedanja u istoriji djelovanja ovog tijela Ujedinjenih nacija (UN)**. **Usvojeno je trideset i šest tematskih i rezolucija koje se odnose na određene države, produženi su mandati dvanaest specijalnih izvjestitelja i nezavisnih eksperata, te izabrani članovi Savjetodavnog komiteta**. Takođe, tokom petonedeljnog rada Savjeta, održano je **četrdeset i jedna sesija interaktivnih dijaloga i generalne debate za sve tačke programa rada predmetnog zasijedanja**, uz sesije usvajanja izvještaja o ishodima četvrtog ciklusa Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR) za države članice koje su predstavile Nacionalne izvještaje o stanju ljudskih prava na 43. zasijedanju Radne grupe UPR-a (maj 2023).

Crna Gora je imala jedanaest istupanja po pitanjima stanja ljudskih prava u Šri Lanci, Avganistanu, Sudanu, Ruskoj Federaciji, Bjelorusiji i Ukrajini, na tematskim sesijama koje su se odnosile na **istinu, pravdu, reparacije i garanciju neponavljanja zločina i uživanje ljudskih prava starijih ljudi**. Takođe, kao i prilikom usvajanja **Rezolucije o stanju ljudskih prava u Ruskoj Federaciji** – na inicijativu i u saradnji sa državama članicama EU – u dijelu sesije za opšte komentare. Navedeno zasijedanje je bilo od važnosti zbog konsenzualnog usvajanja Izvještaja Radne grupe četvrtog ciklusa Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR) o Crnoj Gori, na sjednici 2. oktobra.

Jedna od **istaknutijih pitanja 54. zasijedanja bila je rezolucija o stanju ljudskih prava i humanitarnoj krizi izazvanoj aktuelnim oružanim sukobima u Sudanu** (glavni sponzori SAD, UK, Njemačka i Norveška) **kojom je uspostavljena Misija za utvrđivanje stanja u Sudanu, na inicijalni period od godinu dana**. Mandat Misije je da istraži i uspostavi činjenice, okolnosti i uzroke navodnih kršenja ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava, prikupi, objedini i analizira dokaze o takvim kršenjima i zlostavljanjima; dokumentuje i verifikuje relevantne informacije i dokaze. Rezolucija je usvojena sa 19 glasova "za", 16 "protiv" i 12 "uzdržanih".

² Tačku sporenja predstavljalo je različito gledište na primjenu člana 20 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima, u kontekstu ostvarivanja svih ljudskih prava, a prevashodno prava na slobodu mišljenja i izražavanja.

U okviru tačke 4 je usvojena rezolucija o stanju ljudskih prava u Rusiji, čiji su glavni sponzori bile države članice EU, izuzev Mađarske; u tekstu se izražava ozbiljna zabrinutost zbog kontinuiranog pogoršanja stanja ljudskih prava u Rusiji, naročito imajući na umu izvještaje o vansudskim ubistvima kritičara vlasti, ozbiljna ograničenja prava na slobodu mišljenja i izražavanja. Takođe, odlučeno je da se produži mandat Specijalnog izvjestioca za stanje ljudskih prava u Ruskoj Federaciji, na period od godinu dana. Čak su 22 države članice bile "uzdržane", za usvajanje je glasalo 18 država članica, dok je 7 bilo "protiv".

Rezolucija „Od retorike do realnosti: globalni poziv za konkretnu akciju protiv rasizma, rasne diskriminacije i povezanih netolerancija“ je i ove godine bila predmet posebne pažnje Savjeta i država članica zbog višegodišnjih dubokih podjela po ovom pitanju. U rezoluciji se podvlači imperativna potreba za potpunu i efektivnu implementaciju Međunarodne konvencije za eliminaciju svih oblika rasne diskriminacije i Durbanske deklaracije i Programa akcije, te izražava zabrinutost zbog ponavljajućih nasilnih manifestacija rasizma, rasne diskriminacije, ksenofobije i povezanih netolerancija, na temelju naučno lažnih, moralno osuđujućih i društveno nepravedenih i opasnih ideologija, kao što su superiornost bijele rase, ekstremističke i populističke ideologije. Rezolucija je usvojena sa velikom većinom glasova 33 glasa "za", dok je bilo 7 "protiv i uzdržanih"³.

Na završnoj sesiji zasijedanja dominantni fokus nacionalnih istupanja je bio na aktuelnoj bliskoistočnoj krizi, nakon terorističkog napada Hamasa na Izrael. Očekivano, razmijenjene su optužbe o uzrocima, uticajima i upravljanju krizom, uz ponovljeni ideološko-politički diskurs koji je potvrdio sve dublju polarizaciju u međunarodnoj zajednici. Predstavnik Izraela je ponovio podatak da je 7. oktobra više od 1,300 ljudi ubijeno u Izraelu od strane Hamasa tokom gnusnog terorističkog akta. Kazala je da je Hamas „varvarska teroristička organizacija“, te da su ova organizacija i Islamska država „dvije strane iste medalje“, osudivši države koje su naoružavale, finansirale i podržavale Hamas u deklarisanom namjeri da unište Izrael. Predstavnik Palestine je pozvao međunarodnu zajednicu da prekine „masakar“ koji se sprovodi u Gazi i utiče na Izrael da obustavi potpuni prekid snadbijevanja strujom, hranom i vodom, te naglasio da jedan broj evropskih lidera gleda zločine koji se sprovode u Palestini i targetiranje civila bez preduzimanje bilo kakvih koraka ka razriješenju krize.

36. specijalno zasijedanje Savjeta, na kojem se raspravljalo o uticaju aktuelnog konflikta na stanje ljudskih prava u Sudanu, održano je 11. maja, na inicijativu SAD, Velike Britanije, Njemačke i Norveške. Crna Gora je podržala održavanje specijalne sesije. **Osnov inicijative bili su navodi o grubim kršenjima ljudskih prava i međunarodnog humanitarnog prava svih zaraćenih snaga u Sudanu.** Specijalna sesija je rezultirala usvajanjem rezolucije, sa 18 glasova "za", 15 "protiv" i 14 "uzdržanih" kojom je proširen mandat Eksperta za ljudska prava u Sudanu na monitoring i dokumentovanje kršenja i

³ EU ni na ovom zasijedanju nije imala jedinstvenu poziciju, već su protiv usvajanja glasale Njemačka, Francuska i Češka, dok su Belgija, Finska, Litvanija, Luksemburg i Rumunija bili uzdržani. Napominjemo da je Crna Gora na prošlogodišnjem jesenjem zasijedanju glasala protiv usvajanja predmetne rezolucije, a na liniji tadašnje većinske pozicije EU, što je bio rezultat drugačije prošlogodišnje strukture članica Savjeta iz redova EU. Imajući u vidu aktuelnu krizu izazvanu terorističkim napadom Hamasa na Izrael, i potencijalno višeznačno tumačenje promjene stava u tom kontekstu, Crna Gora je zadržala poziciju i glasala protiv usvajanja rezolucije, kao i Njemačka, Francuska, Češka (i SAD, VB i dr.). SAD i Izrael su snažno protiv Durbanske deklaracije i Programa akcije, što se reflektuje i na njihovu vokalnu poziciju protiv predmetne rezolucije.

zloupotrebe ljudskih prava, uključujući ona koja su nastala usljed aktuelnog konflikta, od 25. oktobra 2021. godine.

Učešće Crne Gore u radu HRC-a

Kao i tokom prethodnih ciklusa zasijedanja u okviru aktuelnog mandata u HRC-u, **Crna Gora je i na sjednicama Savjeta tokom 2023. godine imala zapaženo djelovanje i ostvarila mjerljive rezultate**, što je u velikoj mjeri doprinijelo većoj vidljivosti crnogorske vanjske politike u strukturi globalne multilateralne diplomatije. Crna Gora je nastavila sa proaktivnim pristupom i aktivnostima u svim procesima zasijedanja Savjeta tokom druge godine mandata - istupanja na interaktivnim dijalozima, generalnim debatama, panel diskusijama i povodom usvajanja rezolucija; zajedničkim izjavama; učešćem u pregovorima, konsultacijama i draftiranju rezolucija.

Stalna misija Crne Gore u Ženevi nastavila je konstruktivnu saradnju sa brojnim delegacijama država članica, Delegacijom EU, nevladinim organizacijama kao i u okviru Grupa prijatelja i core grupa u kojima smo članica. Redovan dijalog i saradnja nastavljena je sa Kancelarijom Visoke komesarke za ljudska prava (OHCHR) tokom svih neformalnih i pripremnih sastanaka u susret zasijedanjima HRC-a. Svakodnevne konsultacije i konstruktivno učešće na sastancima sa državama saveznicima i partnerima - bilo je prepoznat i pozdravljeno od strane evropskih i evro-atlantskih saveznika i strateških partnera naše države.

Kada su u pitanju rezolucije, pridruživanje izjavama, pripreme izlaganja za interaktivne dijaloge i panele, **Crna Gora glasa i pridružuje se izjavama vodeći računa o nacionalnim pozicijama, spoljnopoličkim prioritetima i zajedničkom pozicijom EU.**

Aktivno učešće i posvećen pristup tokom zasijedanja Savjeta za ljudska prava je prilika da predstavimo ostvareni napredak i sprovedene reforme na nacionalnom planu u svim oblastima sa agende savjete, kao i o izazovima sa kojima se suočavamo. U cilju pripreme izlaganja za tematske interaktivne dijaloge kontinuirano se ostvaruje **konstruktivna saradnja sa relevantnim institucijama na nacionalnom nivou**, koje pružaju podršku dostavljanjem informacija i korisnih inputa.

Aktivno učešće Crne Gore na zasijedanjima Savjeta za ljudska prava je još jednom potvrdilo našu opredijeljenost za zaštitu i promociju fundamentalnih ljudskih prava i sloboda, usvajanje i punu implementaciju međunarodnih standarda, ali i nastojanje da doprinesemo i pružimo podršku državama koje su predmet razmatranja Savjeta.